

**Mali priručnik za uspješno polaganje eseja
na maturi u školskoj godini 2021./2022.**

Autorica: Mihaela Šebalj Zavor, profesor savjetnik

**Ispitna književna djela za školski esej u školskoj godini 2021./2022.
za višu razinu ispita su:**

- 1. Sofoklo, Antigona**
- 2. W. Shakespeare, Hamlet**
- 3. J. W. Goethe, Patnje mladog Werthera**
- 4. F. M. Dostojevski, Zločin i kazna**
- 5. Ch. Baudelaire, Cvjetovi zla**
- 6. F. Kafka, Preobražaj**
- 7. A. B. Šimić, Preobraženja**
- 8. T. Ujević, izbor iz poezije**
- 9. A. Camus, Stranac**
- 10. M. Krleža, Gospoda Glembajevi**
- 11. R. Marinković, Kiklop**

**Ispitna književna djela za školski esej u školskoj godini 2021./2022.
za osnovnu razinu ispita su:**

- 1. W. Shakespeare, Hamlet**
- 2. I. Mažuranić, Smrt Smail-age Čengića**
- 3. F. M. Dostojevski, Zločin i kazna**
- 4. F. Kafka, Preobražaj**
- 5. A. B. Šimić, Preobraženja**
- 6. T. Ujević, izbor iz poezije**
- 7. A. Camus, Stranac**
- 8. M. Krleža, Gospoda Glembajevi**

Općenito o eseju

Ne pisati sve što znamo odjelu, nego pratiti smjernice!
Ne citirati u uvodu i zaključku!

UVOD

- odrediti **razdoblje** (trajanje), navesti **osnovna obilježja** koja prepoznajemo u razdoblju i u djelu (obrazložiti navedena obilježja)
- navesti i obrazložiti **vrstu djela** i navesti specifične **stilske postupke**
- navesti **temu djela**

Uvod treba imati desetak rečenica.

RAZRADA

- portretirati glavni lik** prema ulomku i djelu u cjelini, ali ne prepričavati sadržaj, nego navesti ključne informacije za portret (obilježja glavnoga lika dokazati pojedinim događajima iz ulomka i citirati ili navesti obilježje na temelju djela)
- smjestiti ulomak u kontekst** (navesti što je bilo prije i poslije ulomka)
- povezati glavni lik s ulogom polaznoga teksta (za **dramu** navesti fazu unutarnje kompozicije, npr. vrhunac / za **poeziju** navesti tematske i stilske značajke djela)
- odrediti **temu, motive i ideju ulomka!!!**
- karakterizirati likove** i objasniti odnose među likovima (pri prvom navođenju nekog lika obvezno navesti tko je on u djelu!)
- navesti **strukturu i stilska obilježja** teksta (kod usporednog eseja usporediti djela na stilskoj i sadržajnoj razini, navesti sličnosti i razlike između odlomaka, postupaka likova i sl.)
- problematizirati** (navesti ključne problemske situacije i događaje na kojima se temelji tekst)
- logično povezati** dijelove teksta
- dobro **citirati**(argumentirati)

Kratke natuknice po rodovima:

LIRIKA

- tema pjesme
- motivi pjesme
- pjesničke slike
- struktura: stih
strofa, rima, ritam
- figure
- problematizacija

EPIKA

- tema ulomka
- temeljni motiv
- kompozicija
- pripovjedač
- stilski postupci
- karakterizacija lika
- problematizacija

DRAMA

- tema ulomka
- temeljni motiv
- kompozicija
- Aristotelova jedinstva
- stilski postupci (didaskalije)
- karakterizacija lika
- problematizacija

ZAKLJUČAK

- sinteza** argumenata i stavova
- aktualizirati** problem o kojem se govori
- povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični

Očekivani odgovori na smjernice koje mogu doći za pisanje eseja na maturi školske godine 2021./2022.

1. Sofoklo, Antigona (viša razina)

UVOD

Sofoklo se uz Eshila i Euripida smatra jednim od najvažnijih starogrčkih tragičara. Stvarao je u klasičnom razdoblju antičke grčke književnosti u 5. stoljeću prije Krista kada je Atena kulturno i političko središte, a dominiraju dramske vrste, pogotovo tragedija. U središtu književnog stvaralaštva je čovjek, a djela se bave aktualnim i općeljudskim problemima. Sofoklo starogrčkoj tragediji daje konačan oblik uvodeći trećeg glumca čime je omogućio složeniji razvitak radnje i povećao broj članova kora. U središtu zbivanja Sofoklove tragedije „Antigona“ je pojedinac i njegova sADBina. Tragična junakinja je idealizirana. Svojim moralnim principima, koji je vode u smrt, predstavlja protutežu ostalim karakterima. Temu tragične Antigonine smrti preuzima iz mita o Edipu, njezinu ocu koji je ubio vlastitoga oca i oženio se svojom majkom, obrađuje ju uzvišenim stilom s ciljem postizanja katarze kod gledatelja (pročišćenje osjećaja). Tragična junakinja Antigona protivi se odluci vladara Kreonta prema kojoj se zabranjuje pokop njezina brata Polinika jer je u trenutku smrti bio izdajica i napadač na grad, odnosno prijestolje.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu tragediju prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu: odnos pobunjenog pojedinca i vlasti
- **temeljni motiv** -navesti iz ulomka, npr. izdaja, pokop, brat, božanski zakoni i sl.
- **kompozicija** – se sastoji od 7 činova, vrhunac je sukob Antigone i Kreonta, a preokret Kreontova odluka da ipak sahrani Polinika i pomiluje Antigonu
- **Aristotelova jedinstva** – se poštuju: jedinstva mjesta (grad Teba), vremena (jedan dan, 24 sata) i radnje (jedna radnja-sukob Antigone i Kreonta)

stilski postupci (didaskalije) – tragedija je pisana uzvišenim stilom i u stihu, govor je ukrašen; koriste se monolozi i dijalazi za razvijanje dramske napetosti (sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti)

- karakterizacija i portret lika (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima) - mitološki junaci plemenita roda koji imaju visoka moralna načela, slijede svoje uzvišene ideale, ali ih oni vode u propast, što nazivamo tragičnom krivnjom. Antigona je kao tragična junakinja moralno superiorna ostalim likovima, nepokolebljiva i odlučna. Ona svoj život žrtvuje zbog ljubavi prema bratu i zbog vjernosti moralnim, odnosno božanskim zakonima, ali nije savršena osoba jer zna biti nagla, osorna, što drugi pripisuju očevoj, Edipovoj čudi. Gruba je prema sestri Izmeni koja je pokorna i plašljiva. Kreont je silnik, tiranin, grub i nemilosrdan

čak i prema članovima vlastite obitelji. Poštuje samo ljudske, vlastite zakone, a vlast i moć su ga promijenili pa ne sluša ni glas naroda koji želi pomilovati Antigonu. Međutim, ona si oduzima život u grobnici, stradava zbog svojih uvjerenja i viših ciljeva, što je njezin svjesni izbor i to je čini tragičnom junakinjom. Hemon, Antigonin zaručnik i Kreontov sin, i njegova majka Euridika nisu tragični junaci jer si oni oduzimaju život zbog osobne patnje.

- **problematizacija** – problematizirati odnos božanskih i ljudskih zakona, problem autokratske vlasti, problem hrabrog pojedinca i njegove spremnosti da svoj život žrtvuje za drugoga

ZAKLJUČAK

-**sinteza** argumenata i stavova iz razrade

-**aktualizirati** problem o kojem se govori

-**povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Antigona i Werther - samoubojstvo)

2. W. Shakespeare, Hamlet (osnovna i viša razina)

UVOD

Hamlet je djelo Williama Shakespearea, jednog od najznačajnijih renesansnih pisaca. Renesansa traje od sredine 15. do 17.st., točnije, kraj renesanse označava 1616.godina kada umiru M. de Cervantes i W. Shakespeare. Djelo Hamlet po književnoj vrsti je tragedija jer sadrži obilježja poput tragičnog junaka Hamleta koji je bolji i moralniji od prosječnoga čovjeka. Sadrži i tragičnu krivnju, odnosno krivnju bez krivnje i tragičan kraj u kojem Hamlet biva nepravedno kažnjen jer se trudio biti moralan. Pisano je uzvišenim stilom, odnosno u stihovima uz korištenje neuobičajenih i rjeđih oblika riječi. Tragedija pripada renesansi, ali po nekim svojim obilježjima pripada i manirizmu. Djelo pripada renesansni zbog izrazite sklonosti razmišljanju i promišljanju vlastitih postupaka jer je Hamlet kolebljiv. Maniristička djela, osim renesansnih, sadržavaju barokna obilježja poput pesimističnog pogleda na svijet jer Hamlet svijet percipira kao „more jada“ i smatra kako je plemenitije umrijeti. Tema je tragedije osveta, odnosno glavni lik Hamlet mora odlučiti hoće li ili ne osvetiti ubojstvo svoga oca tako da ubije svoga strica Klaudija. Ukoliko se Hamlet odluči za osvetu, ogriješit će se o vlastiti moral jer ne želi postati ubojicom. Ukoliko odluči da se neće osvećivati, ogriješit će se o obećanje dano Duhu svoga oca, ali i o očekivanja društva.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu tragediju prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu: moralna opravdanost osvete; navesti o čemu govore likovi iz ulomka

- **temeljni motiv** -navesti iz ulomka, npr. duh, ubojstvo, preljub, osveta, ljubav i sl.

- **kompozicija** – se sastoji od 5 činova, vrhunac je predstava „Mišolovka“ i razotkrivanje Klaudija kao ubojice, a preokret ubojstvo Polonija, Ofelijino ludilo i sukob s Laertom

- **Aristotelova jedinstva** – se ne poštuju jer radnju čine višestruki zapleti koji se odvijaju nekoliko mjeseci u različitim prostorima u Danskoj

stilski postupci (didaskalije) – tragedija je pisana uzvišenim stilom, ali ima slobodniju strukuturu od klasične tragedije jer ima veći broj likova, a pisana je i u stihu i u prozi; koriste se monolozi i dijalazi za razvijanje dramske napetosti; korištenje frazema (Nešto je trulo u državi Danskoj itd.); korištenje postupka *predstava u predstavi* (sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti)

- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima) –glavni sukob tragedije predstavljen je između Klaudija i Hamleta, te Hamletov unutarnji sukob (Biti ili ne biti!). Hamlet je tragični junak jer traži istinu i pravdu za dobrobit Danske, u korist cijele zajednice koja se mora iskupiti kažnjavanjem počinjenih zločina, a njegova se tragična krivnja očituje u odgađanju osvete zbog čega i sam stradava. Hamlet je danski kraljević, prijestolonasljednik, Ofelijin udvarač i Horacijev prijatelj, ali on je i svestrani renesansni čovjek (učen, uglađen, ljubitelj kazališta, vrstan mačevalac) i moderni intelektualac (ironičan, skeptičan, ciničan, pesimističan), a pesimizam je u opreci s renesansnim optimizmom. On je proturječan i sklon misaonom promatranju svijeta (kontemplativnost kao karakteristika) i to ga vodi u neodlučnost i odgađanje osvete. Hamlet je bolno svjestan svoje neodlučnosti i to se često vidi u njegovim monolozima (citirati) u kojima iznosi i općeljudska pitanja: razmišlja o čovjeku i njegovim postupcima, o svijetu, o životu samom. Ostali likovi: Klaudije (novi kralj, bratoubojica Hamletova oca i brata Hamleta)-zločinac, licemjer, beskrupulozan, ali vrlo intelligentan; Gertruda (kraljica i preljubnica, ali nejasno koliko je upoznata s Klaudijevim nedjeljima); Ofelija (krhka, nježna, nesuđena Hamletova zaručnica, pokorna očevoj riječi, gubi razum nakon Hamletova odbacivanja i očeve smrti); Horacije (jedini pravi i odani Hamletov prijatelj, jedini ostaje živ u tragediji kako bi mogao ispričati priču).

- **problematizacija** – problematizirati samoubojstvo, ubojstvo, preljub, karijerizam, prijateljstvo, težnju za vlašću i moći itd.

ZAKLJUČAK

- **sinteza** argumenata i stavova iz razrade

- **aktualizirati** problem o kojem se govori

- **povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Hamlet i Leone - loš odnos s roditeljima; Hamlet i Melkior – glumljenje ludila)

3. J. W. Goethe, Patnje mladog Werthera (viša razina)

UVOD

J. W. Goethe jedan je od najvažnijih njemačkih književnika koji je stvarao na prijelazu 18. u 19. stoljeće. Goetheov roman „Patnje mladog Werthera“ nastao je u prvoj fazi njegova stvaralaštva, u razdoblju predromantizma za vrijeme pokreta Sturm und Drang. Mladi književnici toga vremena zalagali su se za slobodu umjetničkog stvaralaštva te su se opirali strogim klasicističkim pravilima. U prvom je planu čovjekov emocionalni svijet, a glavne

teme su ljubav, priroda, umjetnost, buntovništvo, te mistične teme. Djelo "Patnje mladog Werthera" je epistolarni roman jer je pisano u obliku pisama u kojima se Werther obraća svome prijatelju Wilhelmu. Stil je uzvišen, patetičan i prožet lirizmom te je pozornost usmjerena na unutarnji svijet mladoga Werthera uz naglašavanje sentimentalizma. Djelo tematizira Wertherovu nesretnu i tragičnu ljubav prema Lotti, djevojci koja je zaručena za Alberta, a u koju se zaljubio na prvi pogled.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobiveni roman prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu, npr. prvi susret s Lottom, rasprava o samoubojstvu, doživljavanje neugodnosti u društvu plemića, čežnja za Lottom i sl. Ljubav kao romantičarska tema najsvetije je duhovno stanje, stapanje duša, očitovanje božanskog u dušama ljudi, ali ona je često fatalna i njeno neispunjeno ne dopušta kompromis jer je romantičarska vizija ljubavi tragična. Priroda kao romantičarsk atema mjesto je neposrednosti, susreta sa samim sobom, s Bogom (panteizam) i vječnošću. Priroda je *zrcalo duše*, a romantičarski književnici u prirodu projiciraju svoje osjećaje, i obratno: priroda djeluje na umjetnikov senzibilitet i njegova proživljavanja.
- **temeljni motiv** -temeljni motivi su: ljubav, priroda i umjetnost; dodati značajne motive iz ulomka koje povezujete s temom
- **kompozicija** – roman se sastoji od posvete i dva dijela romana (1. dio-proljeće i ljeto, 2. dio-jesen i zima), radnja teče kronološki
- **pripovjedač** – u pismima je pripovjedač Werther, dakle pripovijeda subjektivno u prvom licu. U izdavačevu dodatku na kraju druge knjige pripovijeda se objektivno iz trećeg lica
- stilski postupci** – romantičarski stil: emocionalan, prožet lirizmom, patetičan, retoričan (sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti)
- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima) – Werther je mladi intelektualac građanskoga podrijetla. Umjetnička je duša, bavi se slikanjem, ljubitelj je književnosti. Plemeniti je idealist koji ima razumijevanja za male ljude. Teško se snalazi u realnosti i neprilagođen je u društvu, a kada nađe na prepreke, povlači se u svoj svijet. Često je patetičan, pesimističan i autodestruktivan pa ne može prevladati ljubavno razočarenje i izlaz traži u samoubojstvu.
- **problematizacija** – problematizirati samoubojstvo, razlike u društvenim staležima (seljaci, građani, plemići), prijateljstvo i sl.

ZAKLJUČAK

- **sinteza** argumenata i stavova iz razrade
- **aktualizirati** problem o kojem se govori
- **povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Werther i Petrarca – idealizacija žene i njene ljepote; Werther i Antigona – samoubojstvo)

4. I. Mažuranić, Smrt Smail-age Čengića (osnovna razina)

UVOD

Smrt Smail-age Čengića djelo je Ivana Mažuranića, najznačajnijeg epskog autora koji djeluje u razdoblju hrvatskoga romantizma u 19. stoljeću. Razdoblje započinje 1813. god. proglašom Maksimilijana Vrhovca na prikupljanje narodnog stvaralaštva, a završava 1860. ukidanjem Bachovog apsolutizma. Unutar hrvatskog romantizma djeluje ilirski pokret koji traje od 1830. kada Ljudevit Gaj predlaže reformu slovopisa i traje do 1843. godine kada se ukida ilirsko ime. Smrt Smail-age Čengića po vrsti je spjev, odnosno kraći ep sastavljen od pet pjevanja nejednake duljine: Agovanje, Noćnik, Četa, Harač i Kob. Djelo nema uobičajene značajke epa, a zbog kratkoće te pripovijedanja isprepletenoga s refleksivnim, lirskim i dramskim elementima po osobinama je najbliži spjevu. Djelo pripada hrvatskom narodnom preporodu zbog brige za hrvatski jezik i štokavštinu, ali ukazuje Zapadu na potrebu za ujedinjenjem kršćanskoga svijeta u rušenju Turskoga Carstva, što je ujedno ideja spjeva. Tematski nastavlja tradiciju antiturske tematike, započetu u humanizmu i renesansi, prikazujući je kao sukob Dobra i Zla dajući nam umjetničku viziju propasti Zla koje simbolizira Smail-aga kao turski vođa i silnik.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobiveni roman prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu, npr. mučenje raje, Novičina osveta, četa se priprema za bitku, skupljanje harača itd.
- **temeljni motiv** -dodati značajne motive iz ulomka koje povezujete s temom, npr. umiranje, milost, smrt oca, osveta, silnik, četa, pokrštavanje, molitva itd.
- **kompozicija** –spjev se sastoji od pet pjevanja različite duljine (Agovanje, Noćnik, Četa, Harač, Kob). Radnja započinje „in medias res“, teče kratko bez puno epizoda i digresija zbog čega je fabula sažeta.
- **pripovjedač** –pripovijeda u 3. licu (sveznajući), ali se pripovijedanje prekida opisima, pripovjedačevim razmišljanjima i komentarima
- **stilski postupci** –miješanje lirskih, epskih i dramskih elemenata. Lirske sažete jezični izraz, refleksivnost, kontrasti, aforizmi, slavenska antiteza, spjev je napisan u osmercima i desetercima (stihovi hrvatske epske umjetničke i narodne baštine). Epski: postojanje fabule i pripovijedanje. Dramski: postojanje sukoba Dobra i Zla koji je dramatičan. Život i slikovitost prizora postiže se aoristima (dinamika glagola). Djelo je pisano po uzoru na štokavštinu Ivana Gundulića. (Sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti.)
- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)- Smail-aga demonski je lik i utjelovljenje zla: on je oholi silnik, čovjek koji nemilosrdno muči i ubija zatočene ljude, a nema milosti ni prema svojim ljudima kada ga upozoravaju da bi se potlačeni narod mogao osvetiti (starac Durak, ubijeni Novičin otac). Iznimno je tašt: želi ostati zapamćen kao junak pa je silno bijesan kada čuje pjesmu u kojoj je opjevan kao loš ratnik. Međutim, kada dođe četa, Smail-aga pokušava pobjeći i u tom je postupku vidljivo da

je on zapravo kukavica. U načinu prikazivanja Smail-age vidljiva je romantičarska tehnika: osjećaji su mu prenaglašeni i obilježen je svojom demonskom prirodom. Četa predstavlja kolektivni lik u kojem su prikazane osobine naroda koji se bori za vlastitu slobodu, ljudi su skromni, hrabri, religiozni, spremni umrijeti za obranu doma. Vodi ih vjera i zajednički cilj. U svećenikovu govoru vidljivi su Mažuranićevo stavovi: zajedništvo, domoljublje, religioznost.

- **problematizacija** –predstavljena je kontrastnim odnosima: individualac-kolektiv, muslimani-kršćani, Turci-raja, silnik-žrtva, Istok-Zapad, zlo-dobro.

ZAKLJUČAK

-**sinteza** argumenata i stavova iz razrade

-**aktualizirati** problem o kojem se govori

-**povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Smail-aga i Kreont – silnici, egoisti, ne slušaju tuđa mišljenja i savjete, muče ljude)

5. F. M. Dostojevski, Zločin i kazna (osnovna i viša razina)

Zločin i kazna je djelo Fjodora Mihajloviča Dostojevskog koji uz Lava Nikolajevića Tolstoja pripada visokom ruskom realizmu. Ruski realizam traje od 40-ih do 80-ih godina 19. st., a visoki realizam traje 70-ih i 80-ih godina. Dva velikana predstavljaju vrhunac, ali i početak dezintegracije realizma zbog toga što u svoja djela unose obilježja novoga modernističkog stila jer u epsku formu prodiru dramski i eseistički elementi. Roman Zločin i kazna svrstavamo u psihološki roman jer se autor koristi postupkom unutarnjeg monologa za oslikavanje ljudske duše. Djelo je i polifonijski roman jer u njemu prevladava dijalog kojim se likovi sukobljavaju zastupajući različite svjetonazore. Fabula je uzeta iz kriminalističkog romana, a glavno joj je obilježje ubojstvo stare lihvarice Ajone Ivanovne i traganje za njenim ubojicom. Zločin i kazna primjer je tipičnog realističkog romana koji želi prikazati život ruskog siromašnjeg staleža kritizirajući društvo. Radnju pokreće Raskolnikovljevo ubojstvo Ajone Ivanovne jer je on siromašni student željan društvene afirmacije što je realistički element. Međutim, ubojstvo njezine sestre Lizavete dovest će do grižnje savjesti i konačnog priznanja zločina. Djelo se bavi i modernističkom temom otuđenja i potrage za identitetom, a likovi zastupaju različite svjetonazore i filozofske teorije. Sam Raskolnikov razrađuje teoriju o „višim“ i „nižim“ ljudima u članku „O zločinu“.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobiveni roman prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu, npr. moralna neopravdanost zločina, odnos zločina i krivnje, odnos krivnje i kajanja, iskupljenje; želja za društvenom afirmacijom realistička je tema, a tema otuđenja i potrage za identitetom modernistička tema

- **temeljni motiv** -temeljni motivi su: život nižih gradskih slojeva, siromaštvo, alkoholizam, prostitucija, društvena nepravda, društvena afirmacija, potraga za identitetom, otuđenje, sukob različitih svjetonazora itd.; dodati značajne motive iz ulomka koje povezujete s temom

- **kompozicija** – roman se sastoji od šest dijelova i epiloga. Fabula je čvrsta, zanimljiva i napeta, organizirana pretežito kronološki, što su realistička obilježja, i prati devet dana u životu Raskolnjikova. Uvođenjem subjektivnog vremena upleću se digresije, asocijacije i retrospekcije koje djelomično prekidaju kronologiju, što je modernističko obilježje.

- **pripovjedač** – najčešće nepouzdan jer pripovijeda iz perspektive glavnoga lika, iako ostaje u 3. licu

stilski postupci – miješanje elemenata realizma i modernizma. Realistički elementi: detaljno opisivanje, kritika društva, govor sredine. Modernistički elementi: korištenje unutarnjeg monologa (novi pripovjedni postupak), uvodenje esejističkih elemenata, uvođenje simbola, važnosti snova, halucinacija, fantastike i groteske. (Sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti.)

- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)- Raskolnikov je bivši student prava koji zbog novčane oskudice odustaje od studiranja. Čini zločin motiviran psihološki, socijalno i teorijom o *iznimnom pojedincu* po kojoj ljudi dijeli na *više* i *niže* (po njoj je *višima* dopušteno počiniti ubojstvo jedne beznačajne *ljudske uši* čime se misli na ubojstvo lihvarice Aljone Ivanovne. Teško mu pada spoznaja da nije iznimam ni genijalan jer se ne može nositi s krivnjom (pogotovo jer je ubio i nedužnu Aljoninu sestruru Lizavetu). Sam čin ubojstva u sukobu je s njegovim plemenitim karakterom (siromašnima poklanjao novce, na ulici spasio djevojku od napastvovanja, riskirao vlastiti život kako bi spasio djecu iz požara). Realistički element predstavlja socijalno-psihološka karakterizacija likova kao **tipova**: siromašni studenti (Raskolnikov i Razumihin), činovnici srednjega sloja (Porfirij Petrovič), osiromašeni činovnici (Marmeladov), lihvari (Aljona), tip plemenite žene koja utjelovljuje *russku dušu* (Sonja) itd. Modernistički element predstavlja filozofsko-etička karakterizacija likova kao **ideja** (Raskolnikov-buntovnik protiv društvene nepravde i zastupnik ideje o *iznimnom pojedincu*, Sonja-ponizna kršćanka, milosrđe, Marmeladov-fatalist itd.

- **problematizacija** – problematizirati teoriju o *iznimnom pojedincu*, ubojstvo, razlike između viših i nižih društvenih slojeva, prostitucija, alkoholizam, prijateljstvo i sl.

ZAKLJUČAK

-**sinteza** argumenata i stavova iz razrade

-**aktualizirati** problem o kojem se govori

-**povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Raskolnikov i Mersault – hladnokrvno ubojstvo; Raskolnikov i don Fernando – usporedba teorija o zločincima i pravu na njihovo ubojstvo)

6. Ch. Baudelaire, Cvjetovi zla (viša razina)

UVOD

Charles Baudelaire najpoznatiji je francuski pjesnik i najznačajniji liričar devetnaestoga stoljeća. Djeluje u razdoblju modernizma koje započinje 1857. godine kada Baudelaire objavljuje pjesničku zbirku Cvjetovi zla i traje do početka 20. stoljeća. Modernizam se javlja

kao otpor realizmu i naturalizmu, predstavlja bijeg od stvarnosti te zagovara isključivo estetsku ulogu književnosti što se uočava u larpurlartizmu prema kojem umjetnost služi samo za stvaranje ljepote. Baudelaireova je poezija sinteza romantičarske tradicije i novih pjesničkih modela. Njome se izražava tragična pjesnikova podvojenost između materijalnoga i duhovnoga, dobra i zla, ljepote i ružnoće, želje za propadanjem i težnje idealima.

Oksimoron u naslovu zbirke izražava Baudelaireov proturječan doživljaj svijeta, njegovu bolnu razapetost između ideaala koje naslućuje i zla koje vlada svijetom i kojemu se i sam odaje. Smatramo ga prvim modernim pjesnikom jer je težište zanimanja prebacio na pjesnički jezik, ali i prvim pjesnikom čije je djelo osuđeno na sudu kao nemoralno. Zbirka tematizira doživljaj života modernog čovjeka u velegradu i posvećena je parnasovcu Theophileu Gautieru, začetniku larpurlartizma. Uvodna pjesma nosi naslov Čitatelju, a dvije programatske pjesme su mu Albatros i Suglasja.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu pjesmu/pjesme prema smjernicama:

-tema pjesme -odrediti karakterističnost, sličnosti ili razlike u pristupu ako je usporedni esej (egzistencija, proturječe, blud, smrad, ubojstvo, dosada, zavist)

-motivi pjesme -istaknuti temeljni, grupirati ih ili usporediti izražajnost motiva (temeljni motiv je velegrad u kojem vlada ružnoća, nemoral, tjeskoba, spleen-romantičarski motiv koji predstavlja sumorno raspoloženje prožeto zlovoljom, tjeskobom i dosadom)

-pjesničke slike –naglasiti koje dominiraju, dvije različite, i povezati ih s temom (zbog sinestezije, povezivanje različitih osjeta u metaforičnu pjesničku sliku, koju autor koristi moguće je navesti više pjesničkih slika u jednom citatu)

-struktura: **stih** (dvanaesterac); **strofa** (dvije katrene i dvije tercije, ako je jedanaesterac, ili dva terceta, ako su dvanaesterci, oblik soneta); **rima** (obgrljena abba i unakrsna abab); **ritam** (uočiti opkoračenja, ponavljanja, uporabu interpunkcije, poželjno je koristiti se figurama konstrukcije: elipsa, inverzija, retoričko pitanje, asindeton, polisindeton jer iste utječu na ritam)

-figure -analizirati figure, pogotovo karakteristične za Baudelairea: kontrast, oksimoron, metafora, simbol, hiperbola, sinestezija; kako je važno objasniti značenje figure u pjesmi i povezati je s temom

-problematizacija -uočiti što pjesma problematizira, može se objasniti i preko figura (problematizirati **estetiku ružnoće** koja je ekvivalent tajanstvenoj ljepoti)

ZAKLJUČAK

-sinteza argumenata i stavova

-aktualizirati problem o kojem se govori

-povezati djelo sa sličnim djelima (navesti autora i djelo) iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje, odgovoriti na pitanje zašto povezujete to što povezujete. Baudelaire je utjecao na A. G. Matoša i Tina Ujevića te općenito na poeziju dvadesetoga stoljeća.

7. F. Kafka, Preobrazba (osnovna i viša razina)

UVOD

Preobrazba je djelo Franza Kafke, jednog od najznačajnijih proznih pisaca u 20. stoljeću. Djeluje u razdoblju avangarde koja traje od desetih do tridesetih godina 20. stoljeća u kojoj dolazi do pobune protiv tradicije. Najznačajniji avanguardni pravci su futurizam, ekspresionizam, dadaizam i nadrealizam, no Franza Kafku po obilježjima ne možemo svrstati ni u jedan avanguardni pravac jer je stvarao izvan tadašnjih književnih tokova. Iako njegovo djelo sadrži neke elemente ekspresionizma (ne opisuje vanjski svijet, nego kreira vlastiti) i nadrealizma (miješanje stvarnoga i nestvarnoga), ne možemo ga nazvati ekspresionističkim ili nadrealističkim autorom. Preobrazba je po vrsti pripovijetka jer je radnja zasnovana na jednom događaju koji uključuje više likova, a prikaz njihova karaktera podređen je samoj fabuli. Duljinom i kompozicijski pripovijetka stoji između novele i romana, a sastavljena je od triju nenaslovljenih dijelova u kojima pratimo postupnost preobrazbe Gregora Samse. Tema je preobrazba Gregora Samse u kukca i njegova smrt. Gregor predstavlja otuđenog čovjeka u društvu i obitelji s kojima ne može uspješno komunicirati, stoga je i nemogućnost komunikacije tema pripovijetke.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu pripovijetku prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu, npr. prikaz problematičnih obiteljskih odnosa, egzistencijalna tema, otuđeni pojedina u modernom svijetu nekomunikacije i sl.
- **temeljni motiv** -temeljni motivi su: tijelo, kukac, štap, jabuka, slika na zidu, glazba, smeće; dodati značajne motive iz ulomka koje povezujete s temom
- **kompozicija** – pripovijetka se sastoji od triju nenaslovljenih dijelova u kojima pratimo postupnost preobrazbe: 1.fizička preobrazba i promjena glasa, dio završava Gregorovim zapinjanjem u okvir vrata, a otac nasrne štapom na njega i udari ga nogom okrutno ga uguravši u sobu; 2.sužavanje vidnog polja i odnosa prema prostoru, mijenja prehrambene navike, dio završava očevim ranjavanjem jabukom, majka ga tijelom zaštitila da ga otac ne dokrajci; 3.Gregor je zanemaren, ne hrane ga, teret im je, otvoreno govore o tome kako ga se trebaju riješiti. Doživljava duhovno ranjavanje majke i sestre te gubi volju za životom i umire (*crknuo je*), a sluškinja se riješila tijela bacivši ga u smeće.
- **pripovjedač** – objektivan u 3. licu, neutralan, pripovijedanje podsjeća na izvješćivanje
stilski postupci – Kafkin stil nazivamo „magijski realizam“(ispreplitanje fantastike sa stvarnošću u realističkom pripovijedanju), dolazi do miješanja elemenata realizma (fabula, jednostavnost izražavanja, detaljizam opisa), ekspresionizma (strah i osamljenost u „kafkijanskoj atmosferi“ tjeskobe u kojoj je čovjek nemoćan) i nadrealizma (košmarne vizije, miješanje stvarnog i nestvarnog), zasićenost simbolima, parabolama i paradoksima (sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti)
- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)- Gregor Samsa (trgovački putnik, izdržavao obitelj, jedini doživljava tjelesnu preobrazbu, ali zadržava nepromijenjenu ljudsku svijest, razmišlja, brine se, i dalje želi ugoditi drugima). Ostali članovi obitelji (otac, majka i sestra Greta) doživljavaju unutarnju preobrazbu jer se ne mogu nositi s preobrazbom te kukca u obitelji odbacuju svatko na svoj način, otac se pretvara u nasilnika, majka u krajnju pasivnost, a sestra u egzekutora.

- **problematizacija** –problematizirati nerazumijevanje, nekomunikaciju, novac, otuđenost, izgled (deformitet, tjelesne nedostatke) i sl.

ZAKLJUČAK

-**sinteza** argumenata i stavova iz razrade

-**aktualizirati** problem o kojem se govori

-**povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (izgled i novac=Tena, Stipančići=obiteljski odnosi)

8. A.B. Šimić, Preobraženja (osnovna i viša razina)

UVOD

Antun Branko Šimić hrvatski je pjesnik, urednik časopisa Vijavica, Juriš i Književnik koji djeluje u razdoblju ekspresionizma, avangardnom pravcu koji u Hrvatskoj traje od 1914. do 1928.godine. Pjesnička zbirka *Preobraženja*, objavljena 1920.godine, predstavlja prekretnicu u razvoju hrvatske poezije jer se njome unose novine u pjesnički jezik tako što afirmira slobodan stih, uvodi škrt, eliptičan izraz, izostavlja interpunkcije, a posebnu pozornost posvećuje grafičkom izgledu pjesme. Zbirka pripada ekspresionizmu jer pjesme izražavaju nemir, tjeskobu i ostavljuju dojam krika kao rezultata umjetnikova doživljaja čovjeka i svijeta nakon 1. svjetskog rata. Ovaj pravac zagovara antimimetičko načelo koje smatra da djelo treba predstavljati osjetilnu irealnost i umjetnikovu ekspresiju, a ne oponašati stvarnost. Također, ekspresionističku poeziju obilježava autonomija boje koja postaje simbolom. Oba navedena obilježja prepoznajemo u jedinoj Šimićevoj pjesničkoj zbirki *Preobraženja* koja se sastoji od 48 pjesama, započinje programatskim pjesmama Pjesnici i Moja preobraženja. Središnji dio čine lirske pjesme egzistencijalne tematike (ljubav, smrt, tijelo, priroda, pjesništvo, Bog). Zbirka završava pjesmom Budući, svevremenskom porukom upućenom imaginarnom čitatelju.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu pjesmu/pjesme prema smjernicama:

-**tema pjesme** -odrediti karakterističnost, sličnosti ili razlike u pristupu ako je usporedni esej

-**motivi pjesme** -istaknuti temeljni, grupirati ih ili usporediti izražajnost motiva

-**pjesničke slike** -Šimićeva poezija je govor boje (vizualne), zvuka i ritma (auditivne), sve povezati sa osjetilnom realnošću koja se preobražava u duhovnu irealnost

-**struktura: stih** (afirmirao slobodan stih); **strofa** (vizualni izgled, pjesme nalikuju kaležu, cvijetu, čovjeku); **rima** (nema je); **ritam** je ekspresivni (izostavljanje interpunkcija, sažetost i škrtost izraza, poželjno je koristiti se figurama konstrukcije: elipsa, inverzija, retoričko pitanje, asindeton, polisindeton jer iste utječu na ritam jer nema rime

-**figure** -analizirati figure, pogotovo karakteristične za Šimića: metafora, simbol, hiperbola, sinestezija; kako je važno objasniti značenje figure u pjesmi i povezati je s temom

-problematizacija -uočiti što pjesma problematizira, može se objasniti i preko figura (problematizirati krik postignut glagolima, uočiti i objasniti problematiku u kontrastima i koloritu, problematizirati socijalnu nepravdu, nečovječnost i slično)

ZAKLJUČAK

-sinteza argumenata i stavova

-aktualizirati problem o kojem se govori

-povezati djelo sa sličnim djelima (navesti autora i djelo) iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje, odgovoriti na pitanje zašto povezujete to što povezujete (Šimić i Camus – tema smrti i absurd prolaznosti; Šimić i Krleža – ekspresionistički elementi)

9. T. Ujević, izbor iz poezije (osnovna i viša razina)

UVOD

Tin Ujević najznačajniji je hrvatski pjesnik 20. stoljeća koji je povezao noviju hrvatsku književnost s hrvatskom tradicijom i modernim europskim pokretima zbog čega ga nazivamo „klasikom hrvatskoga modernizma“. Ujevićevo se stvaralaštvo može podijeliti u nekoliko razvojnih faza u kojima se ostvaruje njegov „pjesnički pluralizam“. Osnovna obilježja njegove poezije su otvorenost raznovrsnim poetikama i istodobna težnja za originalnošću. Rane pjesme nastaju pod utjecajem tradicije i A. G. Matoša, pisane su impresionističko-simboličkim stilom i često imaju oblik soneta. U prvoj fazi objavljuje pjesničke zbirke Lelek sebra i Kolajna u kojima se okreće modernoj europskoj poeziji, odnosno Baudelaireu, puna je intimnih preokupacija i prožeta pesimizmom. Iako prva faza pripada razdoblju ekspresionizma od 1914. do 1928., pjesme su emocionalne, pisane vezanim stihom te obrađuju teme patnje, ljubavi i pjesništva. Druga i treća stvaralačka faza pripadaju razdoblju socijalno angažirane književnosti od 1929. do 1952. godine i tada su objavljene zbirke Auto na korzu, Ojađeno zvono i posljednja Žedan kamen na studencu. U ovim zbirkama nalaze se filozofske i refleksivne pjesme pisane slobodnim stihom, a osjećaj prkosa koji dominira u drugoj fazi polako se smiruje. Ujević se miri sa svijetom i rezgnirano ga prihvaca.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu pjesmu/pjesme (bilo bi dobro i odrediti zbirku ili fazu kojoj pripada) prema smjernicama:

Rane pjesme: Za novim vidicima (sonet), Oproštaj (sonet), Petar Zoranić (sonet) Naše vile

-tema pjesme -odrediti karakterističnost, sličnosti ili razlike u pristupu ako je usporedni esej (rane pjesme-domoljublje, odnos prema tradiciji, priroda); 1.faza-samoća, ljubav, pjesništvo; 2.faza-slavljenjeljudskog rada i stvaranja, zanesenost prirodom, uzlet u svemirske visine, 3.faza-rezgnacija i prihvaćanje života

-motivi pjesme -istaknuti temeljni, grupirati ih ili usporediti izražajnost motiva (rana faza-domoljubni, intimni i pejsažni; 1.faza-trubadursko-petrarkistički, usamljenost, duhovna ljubav, imaginarna žena; 2.faza-intimni i refleksivni, snaga životnost, čovjek; 3.faza-život i svijet)

-**pjesničke slike** - rane pjesme-naglasak na zvučnosti (auditivne) i ostale slike koje treba povezati s temom

-**struktura: stih, strofa, rima, ritam** (rana faza-oblik soneta, pravilan stih, bogata rima; 1.faza-i dalje prisutan sonet i vezani stih, ali napušta čvrstu klasičnu strukturu stiha i strofe; 2.faza-umjesto vezanog stiha sve je zastupljeniji stih oslobođen rime „ritmizirani slobodni stih“; 3.faza-pjesme duljeg oblika otvorene strukture, stihovi su različitih duljina, ponekad nepravilno rimovani, a ponekad slobodni) -ritam je poželjno objasniti pomoću figura konstrukcije: elipsa, inverzija, retoričko pitanje, asindeton, polisindeton jer iste utječu na ritam

-**figure** -analizirati figure, kako je važno objasniti značenje figure u pjesmi i povezati je s temom

-**problematizacija** -uočiti što pjesma problematizira, može se objasniti i preko figura (problematizirati predstavljenu temu, simbole, intimne preokupacije, pesimizam, usamljenost, ljubav, „kranjčevičevske vizije“ i „nadrealističke prodore u podsvjesno“ i slično)

ZAKLJUČAK

-**sinteza** argumenata i stavova

-**aktualizirati** problem o kojem se govori

-**povezati djelo** sa sličnim djelima (navesti autora i djelo) iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje, odgovoriti na pitanje zašto povezujete to što povezujete (Ujević i Baudelaire – tematska i stilска sličnost)

10. A. Camus, Stranac (osnovna i viša razina)

UVOD

Stranac je djelo Alberta Camusa, jednog od najznačajnijih proznih autora kasnoga modernizma koji traje od četrdesetih do sedamdesetih godina 20. stoljeća. To je razdoblje u kojem se uspostavlja dijalog s tradicijom i autori se vraćaju *velikim* temama kao što su odnos pojedinca i društva, pojedinca i vlasti, komunikacija i pitanje egzistencije uopće pri čemu se koriste različitim književnim tehnikama kao npr. tehnika redukcije, realističko pripovijedanje i sl. Camus je uz Sartra glavni predstavnik francuskog egzistencijalizma, filozofije prema kojoj ljudska egzistencija nije unaprijed određena esencijom, već je stvar osobnog izbora pojedinca, stoga djelo Stranac određujemo kao egzistencijalistički roman jer prikazuje čovjeka kao stranca u svijetu, a prikaz života je besmislen i apsurdan. Roman pripada *ciklusu apsurda*, uz Mit o Sizifu, u kojem se naglašava nihilizam prema kojemu se ništa ne može pouzdano spoznati. Stranac je i roman lika jer je glavni lik Mersault predstavnik otuđenog čovjeka koji je ravnodušan prema svim institucijama društva i u kojem pratimo temu doživljaja vlastitog postojanja.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobiveni roman prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu, npr. zločin, suđenje, Mersaultov život, doživljaj besmisla, otuđenost i sl.
- **temeljni motiv** -temeljni motivi su: sahrana, sunce, ubojstvo, suđenje; dodati značajne motive iz ulomka koje povezujete s temom
- **kompozicija** – roman se sastoji od dva dijela: 1. Mersaultov život na slobodi, 2.zatvor i suđenje. Kompozicija je kronološki i jednostavno ispričavljana, epizode (priče u priči) o Čehu, Salamanu i psu, o Raymondu i ljubavnici itd.
- **pripovjedač** – glavni lik pripovijeda iz prvoga lica, ali vrlo objektivno, neutralno, bez emocija i komentara
- stilski postupci** –, simboli, parabole, tehnika solilokvija (razgovor sa samim sobom), asocijativna prisjećanja i sl. (Sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti.)
- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)- Mersault je prikazan tehnikom redukcije (psihički život svodi na osjetilne dojmove, a lik se kreće samo u jednoj vremenskoj dimenziji-sadašnjosti. Ne znamo ime glavnoga lika, samo prezime (otuđenje), život doživljava kao besmisleno postojanje u kojem vlada slučaj, odnosi s drugima su površni i bez budućnosti (ne zna koliko mu majka ima godina, ne voli Marie i svejedno mu je hoće li je ženiti), nije ambiciozan (ne prihvata napredovanje na poslu), ateist (odbija svećenika). Na kraju je suočen sa smrću i željom za životom te dolazi do spoznaje o apsurdu: „život ne vrijedi truda da ga se proživljava“, stoga se afirmira kao apsurdni lik i tzv. lik bez motivacije.
- **problematizacija** – problematizirati ubojstvo, kontoverze, apsurd, egzistenciju, otuđenost u modernome svijetu, nekomunikacija, nerazumijevanje itd.

ZAKLJUČAK

- sinteza** argumenata i stavova iz razrade
- aktualizirati** problem o kojem se govori
- povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Camus i Kafka – pripovijedanje, prikaz otuđenog pojedinca, apsurd života; Mersault i Melkior – površan odnos i fizički doživljaj žena, otuđeni pojedinci)

11. M. Krleža, Gospoda Glembajevi (osnovna i viša razina)

UVOD

Miroslav Krleža jedan je od najznačajnijih hrvatskih književnika 20. stoljeća. Djelovao je u razdoblju ekspresionizma (1914.-1928.), razdoblju socijalno angažirane književnosti (1928.-1952.) i drugoj moderni (1952.-1969.). Drama *Gospoda Glembajevi* pripada drugom razdoblju u kojem se autor bavi socijalnim i egzistencijalnim temama oblikujući ih na modernistički način. Međutim, u drami se javljaju i ekspresionistički elementi kao npr. intenzivne boje prostora i zvukovi koji prate sukobe između likova. Ona pripada trećem Krležinom dramskom ciklusu nastalom između 1926. i 1930. godine, uz drame *U agoniji* i *Leda*, koji se bavi psihološkom analizom likova te vanjskim i unutarnim sukobima zbog čega Gospoda Glembajevi jesu psihološka drama. Oni su i socijalna drama jer se radnja bavi

slučajem Rupert-Canjeg i finansijskom propasti obitelji Glembay. Djelo je i komorna drama zbog reduciranog broja likova i radnja se odvija na jednom mjestu u nekoliko noćnih sati čime je ispoštivano Aristotelovo trojno jedinstvo. Baveći se kritikom i analitičkom studijom zagrebačke sredine M. Krleža je u Glembajevima dao punu sliku njihova uspona i pada u čijem je središtu Leone Glembaj, sin bankara Ignjata Glembaja, koji je pokretač svih sukoba i onaj koji otkriva tajne iz prošlosti. Leone je nositelj tragične krivnje jer je u podlozi drame barbocijevska legenda po kojoj su svi Glembajevi ubojice i varalice, a sam Leone se bori s glembajevskom prirodnom u sebi i nije klasični junak koji se bori za svoje ideale.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobivenu tragediju prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu: povijest obitelji kroz portrete, pad obitelji, sukob likova-navesti koji su u sukobu u ulomku i sl.
- **temeljni motiv** -navesti iz ulomka, npr. barbocijevska legenda, salon, portreti, singerica, grmljavina, oluja; ljubavna pisma, posmrtni portet, zvonjava telefona, škare i sl.
- **kompozicija** – se sastoji od triju činova, vrhunac je otvoreni sukob Leon i Ignjata te Ignjatova smrt
- **Aristotelova jedinstva** – se poštjujer se radnja događa u kući obitelji Glembay i traje nekoliko sati (od jedan do pet sati ujutro)
- stilski postupci (didaskalije)** –scenski psihološki realizam (kompozicija je oblikovana realistički: napetost je rezultat sukoba i raste u gradaciji od prvog do trećeg čina, od najave sukoba do tragičnoga kraja), govorna karakterizacija likova (agramerski jezik, unošenje njemačkih fraza i rečenica), naturalistička obilježja (biološka motivacija glavnih likova), ekspresionistička obilježja (autonomija boja i stvaranje dojma krika uskličnim rečenicama, olujom i grmljavinom-zvukovi). Sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti.
- **karakterizacija i portret lika** (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima) –glavni sukob drame predstavljen je između Leonea i Ignjata, te Leoneov unutarnji sukob (glembajevska i danieljevska priroda). Svi članovi obitelji Glembay su psihološki produbljeni, a ostali su određeni socijalno i psihološki. Leon je intelektualac, doktor filozofije i slikar. Svojim povratkom otvara prostor za psihološki sukob (između likova i unutar lika te pokreće radnju otkrivanjem tajni iz prošlosti. Leoneov lik poveznica je svih elementa drame. U njemu se sukobljava glembajevska priroda (nagon, tjelesno, animalni) i danieljevska priroda (razum, duhovno, ljudsko), nosi pridjev "uberspannt (prenapet, nervozan) i na kraju potvrđuje legendu po kojoj su svi Glembajevi ubojice i varalice jer je ubio barunicu. Ostali likovi: Ignjat (Leonov otac koji je uvijek više volio pokojnog sina Ivana), baronica Castelli (nemoralna, površna, lažna, pomoću brakova uzdiže se na društvenoj ljestvici), Silberbrandt (baruničin ljubavnik), Angelica (Beatrice, Ivanova udovica, zaredila se postavši časnom sestrom dominikankom, jedino Leonovo emocionalno uporište i svjetlo u glembajevskom kaosu).
- **problematizacija** – problematizirati loše obiteljske odnose, nemogućnost iskrene komunikacije u obitelji, naličje društvenog ugleda, problematični bračni i ljubavnički odnosi, ubojstva itd.

ZAKLJUČAK

- sinteza** argumenata i stavova iz razrade
- aktualizirati** problem o kojem se govori
- povezati djelo** sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Leone i Filip Latinovicz-motiv povratka, sukob s obitelji /otac/majka, slikari, problematičan odnos sa ženama; Leon i Hamlet – loš odnos s roditeljima)

12. R. Marinković, Kiklop (viša razina)

UVOD

Kiklop je roman Ranka Marinkovića, jednog od najznačajnijih hrvatskih književnika. Djeluje u razdoblju druge moderne koja traje od 1952. do 1969. godine. Naziv je dobila zbog sličnosti s razdobljem hrvatske moderne koja se očituje u pluralizmu stilova, odnosno nema dominantnog stila, nego su književnici stvarali vlastite poetike. R. Marinković predstavlja most između druge moderne i postmodernizma jer u romanu koristi i postmodernistička obilježja poput intertekstualnosti i intermedijalnosti. Kiklop je moderni roman i roman lika jer je u središtu svijest glavnoga lika Melkiora, a lik je oblikovan tehnikom redukcije. Također se u romanu često pojavljuju komentari kojima se parodira i ironizira povijest čovječanstva. Ovo je i egzistencijalistički roman koji opisuje temu života i smrti kroz priču o intelektualcu koji se boji nadolazećeg rata i želi preživjeti. Način na koji glavni lik misli izbjegći rat je izglađnjivanje kako ne bi bio unovačen. Temeljni motiv romana je strah koji Melkiora stalno prati i pokreće radnju.

SREDIŠNJI DIO/RAZRADA

Potrebno je obraditi dobiveni roman prema dolje navedenim smjernicama. Predloženi odgovori uz smjernice su samo orijentacijski mogući odgovori jer ovise o dobivenome ulomku.

- **tema ulomka** -konkretizirati dobivenu temu, npr. pojedinac i svijet-egzistencijalna tema; Zagreb uoči 2. svjetskog rata-povjesna i društvena tema; umjetnost; čovjek i tehnički napredak; odnos muškaraca i žena; strah i smrt i sl.
- **temeljni motiv** -temeljni motivi su: strah, rat, vojska, novinske vijesti, kiklop, kolporter i David, noćni tramvaj, Zoopolis; dodati značajne motive iz ulomka koje povezujete s temom
- **kompozicija** – roman se sastoji od trinaest nenaslovljениh poglavljja koje sadržajno dijelimo na tri dijela: 1. atmosfera i život u predratnom Zagrebu, završava pozivom za mobilizaciju; 2. boravak u vojarni i bolnici gdje Melkiora proglašavaju nesposobnim za vojsku; 3. Maestrovo bizarno samoubojstvo i početak rata u Zagrebu, a Melkior puže u Zoopolis. Kompozicija je fragmentarna i rezultat je asocijativnosti. Fabula ima dva plana: realistički sloj je priča o Melkioru i simbolički sloj koji čini zamišljena Melkiorova drama o kanibalima i brodolomcima s broda Menelaj.
- **pripovjedač** – sveznajući pripovjedač u trećem licu (narativni autoritet), ali njegov se glas često miješa s unutrašnjim monologom Melkiorove svijesti pa dolazi do pretapanja, odnosno polifonije glasova

stilski postupci –ironija, parodija, alegorija, sarkazam, groteska, simbol, paradoks, jezične igre (poeta ludens), intertekstualnost, intermedijalnost, eseistički dijelovi, unutarnji monolozi, struja svijesti i sl. Roman ima i neka realistička obilježja: mjesto i vrijeme radnja te fabulu, no nije pisan realističkim stilom jer je u središtu svijest intelektualca koji propituje odnos čovjeka i svijeta. (Sve navedeno argumentirati citatima koje treba objasniti.)

- karakterizacija i portret lika (u eseju se trebate baviti samo likovima iz ulomka, detaljno ih karakterizirati i portretirati, sve obrazložiti, argumentirati i dokazati citatima)- Melkior je Tresić kazališni i filmski kritičar, načitani poznavatelj povijesti kulture, sklon je samopromatranju i konstantnom mišljenju. On je pasivni antijunak, njime manipuliraju, nesiguran je i zavidi drugima na hrabrosti, ništa ne poduzima. Emocije su mu prenaglašene. Opsjednut je ženama, ali ih ne razumije i odnos s njima svodi na tjelesne užitke. Ugo-intelligentni lakrdijaš, čovjek nemotivirana čina sveden na boemski život u kojem je intelektualna svijest izgubila svrhu djelovanja i postala sama sebi svrhom. Maestro-cinik i protivnik ideje napretka, žene doživljava kao i Melkior, površno i tjelesno. Don Fernando-pisac, naizgled tih, ali opasan. Osmislio je teoriju „preventivne dehumanizacije“ ili „ukidanje tragedije skepsom“ prema kojoj obilježene (niske ljude s nekim deformitetima) treba ubiti prije no što postanu ubojice. Teorija je parodija Raskolnikovljeve teorije na niže i više. Parafraza citata iz romana: Ako znamo da postoji hulja koja će nam zapaliti kuće, ubit ćemo tu hulju. Biti dobar lažna je tragičnost. Nitkovima se u tragedijama odaje počast, ljudi gledaju tragediju i plaču, a nitkov uživa jer je od njega napravljena umjetnost.

- problematizacija – problematizirati „teoriju“ i ubojstvo, strah od rata, međuljudske odnose, otuđenje, komunikaciju i nerazumijevanje itd.

ZAKLJUČAK

-sinteza argumenata i stavova iz razrade

-aktualizirati problem o kojem se govori

-povezati djelo sa sličnim djelima iz čitateljskog iskustva uz obrazloženje zašto su likovi slični (Melkior i Hamlet-hinjenje ludila; Melkior-Mersault-površan odnos prema ženama; Melkior i Raskolnikov-unutarnji sukob; don Fernando i Raskolnikov-usporedba teorija)

Budite vrijedni i sretno na maturi!

